DOI:10.26744/rrttlc.2021.7.2.03

Comunicarea didactică în mediul online

Ioana ROMAN[1], Mirela FĂRĂGĂU[2], Sorina DÂRJAN[3]

Abstract

This qualitative study was focused on higher education and learning through online didactic communication. Using an approach of mixed data collection methods, such as: essay, focus group technique and oral questioning, the research aimed to identify how online communication can be streamlined. The role is to identify different components of the learning environment that may affect the learning experience. These components could have a major impact on efficient communication of higher education (students cohort is N = 98). Results have shown that students had well-defined opinions regarding didactic communication in the virtual environment. They had a positive learning experience and efficient communication only if they were involved in activities and if they were not distracted by other actions or sounds of the environment.

Keywords: blended learning, comunicare eficientă, comunicare non-verbală, e-learning

Introducere

În perioada actuală trăim într-un mediu dinamic, tehnologizat și globalizat aspecte care sunt marcante și pentru planul educațional și care au condus la o nouă concepție despre comunicarea didactică aceasta fiind axată în ultimii doi ani pe mediul online. Astfel începând cu martie 2019 educația nu se desfășoară numai în școală/universitate, ci și în varianta e-learning sau blended learning.

Totodată se observă în rândul tinerilor preocuparea pentru educația nonformală și informală astfel "conceptul de cultură suferă modificări, accentul deplasându-se de la cultura de tip academic, către cea de tip funcțional, de la cultura scrisă, către cea de tip oral și audio-vizual, de la predominanța monoculturalității către deschiderea interculturală (Whiting, 2012). În condițiile provocărilor tot mai diverse cărora școala trebuie să le facă față, educația nonformală a devenit treptat un mijloc de suplimentare a educației formale" (Istrate și Velea, 2006; Whiting, 2012).

Universitățile se confruntă cu noi provocări care ridică diverse cerințe pentru dezvoltarea mediilor de învățare precum și în ceea ce privește modul cel mai eficient de comunicare (Valtonen și colab., 2020). Aceste provocări sunt legate de diferite abordări pedagogice, utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC), diversificarea populațiilor studențești și noile așteptări legate de viața profesională (Hyypiä și colab, 2019). Învățarea la distanță prin intermediul comunicării online, în momentul COVID-19, este metoda de bază prin care se oferă informații și poate fi considerată singura ocazie de a păstra o conexiune educațională între studenți și profesori.

Obiectivele urmărite de prezentul studiu calitativ s-au materializat în observarea scopului și a aspectelor definitorii ale comunicării didactice derulate în online precum și modul în carea acest tip de comunicare are influență asupra interacțiunii sociale, provocările pe care le generează, avantajele și dezavantajele în plan educațional și socio-emoțional.

Material și metodă

Prezentul studiu calitativ a fost realizat în perioada 2019-2021 în cadrul activităților derulate la disciplina Didactica specializării, cu studenții anului II (un număr de 98 de studenți) înscriși la DPPD din cadrul Universității de Științe Agricole și Medicină Veterinară Cluj-Napoca (USAMV CN). Ca metode abordate pentru culegerea datelor au fost folosite: eseu liber pe tema Comunicarea profesor-student în mediul online, tehnica focus grup și chestionarea orală.

Rezultate și discuții

Rolul comunicării didactice online

Majoritatea respondenților au subliniat în cadrul eseului redactat că procesul de învățare are la bază comunicarea didactică, aceasta se realizează prin participare activă, responsabilă a studenților la actul educațional atât în grupuri mari (la activitatea de curs), cât și în grupuri mici (la activitățile din cadrul seminariilor). S-a considerat că un rol esențial în comunicarea online îl deține exprimarea liberă a viziunilor personale și confruntarea lor cu cele colective respectiv primirea în timp real a unui feed-back din partea profesorului. Referitor la unele activități practice, studenții au considerat că procesele fizice și cele tehnice/tehnologice atunci când se desfășoară în laborator oferă o înțelegere obiectivă și de durată a fenomenelor, în mediul online simpla filmare a lor sau descriere nu conduce la formarea de abilități practice. Astfel, învățarea participativă faptică s-a considerat că are rol esențial, ea se poate însă combina cu învățarea participativă în online, deci existența unei rețele și implementarea blended learning au fost văzute ca fiind importante în derularea optimă a activității didactice. Totodată s-a subliniat în eseuri faptul că prin comunicarea didactică realizată în mediul online profesorul a fost determinat să apeleze la metode diverse de predare și la utilizarea filmelor didactice pentru a dinamiza orele.

Dintre beneficiile comunicării didactice online observate de studenți se pot enumera următoarele:

- informarea cu aspecte în actualitate și reflecție asupra unor teme de interes;
- însușirea noțiunilor de specialitate necesare utilizării calculatorului în procesul didactic;
- operarea cu noțiunile și metodele specifice instruirii asistate de calculator;
- utilizarea și evidențierea unor tehnici didactice de predare-învățare-evaluare prin intermediul calculatorului;
- formarea unei orientări moderne și dinamice asupra problematicii abordate.

În studiile efectuate de Rajab (2018), autorul indică faptul că nu există nicio diferență statistică sau practică între învățarea online și cea față în față cu privire la performanța studenților. Această lucrare a demonstrat, de asemenea, că e-learning-ul este capabil să îndeplinească obiectivele educaționale ale instituțiilor de învățământ superior.

În cazul studiului efectuat a fost subliniată și existența unor neajunsuri ale comunicării didactice derulată în mediul online precum:

- consultare redusă în cadrul orelor derulate în mediul virtual;

– - reducerea exprimării opiniilor;
– diminuarea participării active deoarece unii studenți derulau în paralel și alte activități (nondidactice);
– stabilirea contactului vizual – indicator al atenției, este dificilă, greoaie căteodată imposibilă în mediul on-line;
– reducerea impactului comunicării asupra grupului.

De ce comunicăm?

Misiunea educației și implicit cea a comunicării didactice poate fi pusă în evidență în relație cu provocările lumii contemporane, astfel Raportul pentru UNESCO al Comisiei internaționale pentru educație în secolul XXI a propus patru „piloni" strategici ai învățării: A învăța să trăiești împreună cu alții, A învăța să cunoști, A învăța să faci, A învăța să fii (Derols, 2000). S-au abordat cei patru piloni ai educației prin tehnica focus grup studenții conturând aspectele de bază ale acestora, așa cum le văd ei.

Interacțiune socială

A învăța să trăiești împreună cu alții vizează, în primul rând socializarea și acceptarea celor din jur. Totodată multiculturalitatea realizată prin schimburi interculturale, iternship-uri, burse de studii, dezvoltă la elevi/studenți cunoștințele și capacitățile necesare pentru a accepta și a valoriza diversitatea și valorile sociale. Se dorește dezvoltarea de competențe relaționale și de comunicare, precum și formarea unor atitudini bazate pe colaborarea cu cei din jur. Problemele interacțiunii sociale, a comunicării didactice, a educației în ansamblu s-au schimbat profund, alternativa la cunoaștere fiind bazată pe cursuri și work-shopuri online în detrimentul întâlnirilor față în față. Ca un răspuns la noile condiții de mediu și sociale, școala românească se bazează pe interacțiunea socială și își lărgește sfera de activitate către educația informală și nonformală. În ceea ce privește informalul, se observă convertirea conținutului științific, tehnic și chiar cultural într-o formă digitală, făcând astfel aceste informații disponibile oricui, oriunde și oricând. Internetul ca și rețea de comunicare posedă o arie largă și denotă mare viteză, conectând computerele din școlile sau locuințele elevilor și studenților cu școlile, universitățile, biblioteci digitale, centrele de cercetare, toate aceste conexiuni au modificat condițiile în care se desfășoară educația. Astfel conectarea în online a lărgit accesul la informație dar a diminuat interacțiunea interumană în planul social real. Trebuie astfel să urmărim găsirea strategiilor ce permit accesul nelimitat la cunoaștere fără a limita interacțiune socială.

Latura nonformală a comunicării educaționale se realizează la ora actuală prin intermediul unor parteneriate cu societatea civilă, comunitatea locală sau cu diferite instituții culturale și educaționale. Redimensionarea interacțiunii sociale prin adăugarea online-ului la interacțiunea față în față reduce izolarea și are loc o creșterea a cantității și calității informației eliminând perimarea ei.

Dorință de informare și cunoaștere

A învăța să cunoști presupune cultivarea la studenți a aspirațiilor, a dorințelor de perfecționare, de a afla informații noi elevilor cu tehnicile și cu instrumentele

cunoașterii și, mai ales, cu tehnicile învățării – a învăța cum să învețe. Comunicarea orală și scrisă, verbală și nonverbală, calculul matematic și rezolvarea de probleme, cunoașterea și înțelegerea lumii, a drepturilor și a responsabilităților sunt câteva exemple de abilități de bază necesare omului capabil de adaptare. Ndiyae și colaboratorii (2019) recomandă comunicarea didactică prin cursuri online, realizate prin învățare la distanță pe platforme, autorii susțin că prin intermediul acestora cursanții sunt asistați și susținuți în dobândirea cunoștințelor și în parcurgerea testelor de cunoștințe.

Experiență practică

A învăța să faci – este un reper de bază al educației și are la bază nevoia de a dezvolta deprinderi profesionale și competențe practice pentru a se putea angaja pe piața forțelor de muncă și totodată pentru o mai bună integrare socială. În studiul aplicat, studenții au subliniat nu doar aspectele legate de integrarea profesională ci au pus accentul pe nevoia de a dezvolta relații sociale, condiție necesară pentru a putea lua decizii raționale în diferite situații de viață. Au dezbătut de asemenea rolul voluntariatului și cel al implicării lor în viața comunității căreia îi aparțin (mediile de provenienţă fiind diferite).

Formare și dezvoltare personală

A învăța să fii – prin acest pilon s-a subliniat importanța dezvoltării personalității fiecărui individ. Studenții își doresc ca prin activitățile didactice să își dezvolte valorile personale nu doar cele profesionale, totodată dezvoltarea unor relații sociale precum și formarea unor atitudini bazate pe valorile sociale și culturale. Totodată dezvoltarea unor competențe transversale, de relaționare, de asumare a responsabilităților contribuie la formarea unor indivizi integrii.

Comunicarea ca formă de exprimare interumană

Exprimare a emoțiilor, a sentimentelor, a vieții

Prin intermediul comunicării oamenii exteriorizează diverse informații, trăiri, sentimente, emoții etc. Studenții implicați în prezenta cercetare au privit comunicarea umană ca fiind o diversitate de forme, de instrumente, de trăiri, de informații specializate sau cu caracter general care contribuie la creșterea nivelului de cunoștințe și la formarea personalității umane. Emoțiile armonios exprimate conduc la creșterea performanței, reducerea stresului precum și la îmbunătățirea relațiilor interumane. Inteligență emoțională poți să o ai - asta înseamnă un potențial; ceea ce trebuie să dezvolți este competența emoțională, deci să începi să pui în practică din inteligența pe care o ai deja și să nu o ții la păstrare, spune Cristian Păunică, director la compania de consultanță Right Training and Consulting din Constanța (Ziarul financiar, 2002). Oamenii cu competențe emoționale crescute acționează mai bine decât cei cu inteligență emoțională scăzută în situații dificile pentru o școală; ei gândesc mai clar și gândesc constructiv în situații-limită sau când lucrează sub presiune, au grijă de ei și de ceilalți – elevi, colegi,părinți, directori.(după Cristian Păunică).

În procesul de transmitere a informațiilor în mediul online formarea și dezvoltarea pilonilor emoționali – AAA- autocunoaștere, automotivare și autoreglare suferă diminuări sau creșteri atât la profesori cât și la studenți. Pentru profesori ca și comunicatori autoreglarea și automotivarea în activitate au fost influențate de competențele tehnologice, pregătirea conținuturilor dar foarte mult de relația pe care o stabilesc cu grupa de studenți.

În cazul studenților autocunoasterea deficitară uneori atât în planul educațional școlar cât și în cel familiar a avut la unii dintre ei de suferit la alții s-a îmbogățit; în comunicarea didactică în special la disciplinele de specialitate s-a făcut apel foarte puțin la intuiție care facilitează învățarea.

Autoreglarea emoțională a studenților a fost de asemenea deficitară cei mai mulți prezentând în eseuri respectiv chestionare orală factorii perturbatori ai echilibrului emoțional:incapacitatea de receptare a mesajului, familia, probele de evaluare, capacitate de relaționare diminuată sau inexistentă.

Automotivarea ține de pasiunea pentru muncă, din motive care trec dincolo de bani sau statut și de hotărârea de a urmări atingerea țelurilor. Cele patru competențe pe care le presupune sunt: hotărârea de a realiza ceva – depunând eforturi pentru a îmbunătăți sau atinge standarde de excelență, atașamentul față de școală, inițiativa, optimismul - în sensul de a persista în urmărirea țelurilor, în ciuda obstacolelor și a înfrângerilor (Goleman, 2008). O parte dintre studenți nu s-au putut automotiva pentru a finaliza studiile la facultate, o parte au încercat cu succes să își găsească strategii de automotivare pe toata durata comunicării online și au trecut cu bine peste aceasta perioada. O mica parte din ei sunt automotivati datorită autocunoșterii – pasiuni, aptitudini personale și profesionale

De asemenea prin comunicare pot fi puse în valoare aptitudinile necesare pentru a participa efectiv la o gamă largă de activități științifice (de cercetare), practice și culturale. Emoțiile sunt considerate a avea un rol central în viața noastră. Deși nu sunt neapărat conștienți de emoții, oamenii le simt frecvent și pot fi manipulate pentru a atinge anumite obiective și ne pot determina să realizăm unele acțiuni impulsive. Oamenii cred de obicei, că trebuie să-și controleze emoțiile pentru a fi acceptabili, să se comporte mai bine și să ducă o viață de succes.

Cu toate acestea, a deveni conștienți de emoțiile noastre și a le gestiona în mod adecvat este cu atât mai dificil cu cât nu doar că nu suntem conștienți de ele, dar nici măcar nu le înțelegem bine. De altfel, oamenii se angajează în mod intenționat în înțelegerea și gestionarea emoțională citind cărți, participând la programe de formare și chiar lucrând cu consilieri profesionali.

Emoțiile sunt complexe în măsura în care sunt legate de o excitare a sistemului nervos, de o activitate fiziologică, tendință comportamentală și motivație. Ca atare, emoțiile implică diferite componente, cum ar fi procesele cognitive, stările mentale, evaluările contextuale, comportamentele expresive, experiențele subiective și etichetele culturale (Barret si col. 2015) (Thoits si col 1989). Mai mult, emoțiile sunt

considerate a avea un rol central în viața oamenilor, care pot fi manipulate pentru a atinge anumite obiective și a efectua unele acțiuni impulsive sau motivaționale. În plus, indivizii cred de obicei că trebuie să-și controleze emoțiile pentru a fi acceptabili, să aibă performanțe mai bune, și să ducă o viață de succes. (Barret si col.2015).

În acest sens, oamenii folosesc inteligența emoțională (EI), care este o capacitate de a percepe emoțiile în ei înșiși și în ceilalți, discernând între diferite emoții și etichetându-le în mod adecvat, folosindu-le pentru a ghida gândirea și comportamentul și adaptându-le pentru a se potrivi diferitelor contexte. (Thoits și col 1989). Ca atare, (EI) este o combinație de abilități și competențe dinamice care pot fi învățate și îmbunătățite prin educație și formare. Diferite corelații ale inteligenței emoționale (EI) au fost cercetate pe scară largă. (EI) se corelează semnificativ cu multe variabile, incluzând relațiile sociale, bunăstarea psihologică, înțelegerea de sine, performanța la locul de muncă, conducerea și rezolvarea conflictelor. (Brackett si col 2011)

Inteligența emoțională promovează funcționarea socială pozitivă și reduce abaterea socială, ajutând indivizii să detecteze emoțiile altora, să îmbunătățească comunicarea și să regleze comportamentul social (Brackett si col 2011). Organizația Mondială a Sănătății definește sănătatea mintală ca o stare de bunăstare în care indivizii își realizează propriile abilități, pot face față stresului normal al vieții, pot lucra productiv și pot contribui la comunitatea lor (WHO 2005). Conform acestei descrieri, există două dimensiuni distincte în sănătatea mintală: o dimensiune pozitivă, corespunzătoare bunăstării psihologice, și o dimensiune negativă, corespunzătoare stresului psihologic și tulburărilor mentale.

Prin urmare, evaluarea sănătății mintale a elevilor/studenților de ar trebui să investigheze ambele dimensiuni, luând în considerare suferința precum și bunăstarea lor psihologică.

Provocările comunicării didactice în mediul on-line

Apariția învățământului online a fost determinat de mai mulți factori: dinamica foarte mare a informației, necesitatea învățării rapide, nevoia de a eficientiza costurile, plus ocazia de a avea acces flexibil la învățare de-a lungul întregii vieți. În ultimii doi ani situația pandemică a generat accelerarea comunicării online.

Cele mai durabile și mai eficiente inovații sunt acelea pe care profesorul le-a asimilat, adică le-a adoptat pentru că îi satisfac nevoile sale specifice. Mediul digital este folosit pentru a transmite și a achiziționa informații și pentru a comunica idei în diverse moduri - verbal, vizual, auditiv sau prin îmbinarea acestora.

Experiența în clasă virtuală, răbdarea, empatia, grija pentru studenți, abilități excelente de prezentare, utilizarea corectă a instrumentelor de predare-învățare disponibile cu funcții ușor de utilizat sunt abilitățile suplimentare necesare ale cadrului didactic actual pentru a gestiona procesul de predare online. Materialele digitale oferite studenților, cum ar fi accesul gratuit la cărți electronice și jurnale electronice, resurse educaționale deschise, baze de

date, conexiuni instituționale și personale la internet, Wi-Fi, acces la un cont gratuit pe Zoom & Google Meet sunt definite ca resurse disponibile în mediul universitar. Prin motivarea studenților, colaborarea și predarea în echipă s-au identificat și găsit strategiile optime în crearea unei clase online (UNESCO 2020).

În ceea ce privește percepția elevilor cu privire la predarea-învățarea online, ei au opinat că procesul de învățare online in special din timpul COVID-19 i-a ajutat să ia legătura cu lecțiile lor în afara celor patru pereți ai sălii de curs/seminar unde nu au avut acces și au creat o alternativă pentru finalizarea programului. Unii studenți au raportat o lipsă de interes și atenție în timpul cursurilor online, deoarece nu erau obișnuiți să învețe cu smartphone-uri și computere transformate în unelte educaționale pentru ei.(Gaowei et col. 2020). De aceea, ei au simțit să dezvolte abilități ușoare, în special abilități de ascultare online, cât mai devreme posibil. Majoritatea respondenților studenți au dezvăluit că autentificarea cu anumite ID-uri și parole pe forumul de discuții era și condiționată de-o conexiune stabilă la internet. În modul online, studenții își verificau mai întâi conexiunea la internet, la platforme online cu privire la orice informații, anunțuri, materiale de studiu, sarcini și activități de proiect încărcate de profesori și apoi împreună cu obiectivele academice de multe ori obișnuiau să vizioneze filme și să asculte muzică (Shonfeld et col 2020) . Aproximativ 5 ore pe zi a fost timpul mediu cheltuit pentru activități online, așa cum au menționat studenții.

În mediul virtual comunicarea didactică din cauza barierelor tehnologice poate suferi în transmiterea și recepționarea mesajului. Pentru a eficientiza acest tip de comunicare în prezentarea conținuturilor studenții apreciază imaginile, schemele, conținutul sitematizat tot ce stimulează în învățare memoria vizuală și cea auditivă – discuții (Fig.1).

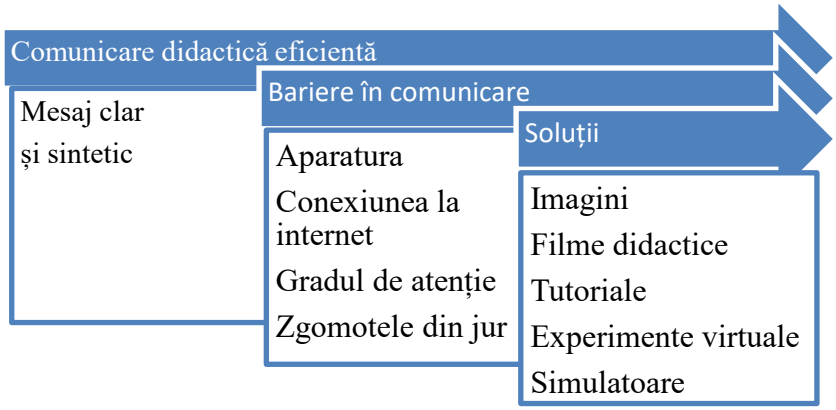

Fig.1. Provocările comunicării didactice în mediul online

Transmiterea mesajului în comunicarea online

Comunicarea eficientă are la bază transmiterea și recepționarea corectă a mesajului precum și capacitatea receptorului de a decodifica mesajul. Totodată prezența factorilor de bruiaj sau a barierelor vor diminua eficiența comunicării

Dificultăți apărute în comunicarea didactică online:

- Neînțelegerea mesajului;
- Interpretarea greșită a mesajelor prin imposibilitatea de-a le recepționa până la final din cauza problemelor de conexiune;
- Neînțelegerea de către studenți a răspunsului minimal sau a încurajărilor pentru a continua exprimarea propriilor idei;
- Diminuarea atenției în timp (ora, semestru) în raport cu informațiile transmise de profesor
- (cunoștințe);
- Lipsa de interactivitate, absența unui dialog sau a întrebărilor;
- Instalarea oboselii;
- Comunicarea non-verbală deține circa 85% ca și importanță în transmiterea unui mesaj iar în ceea ce privește comunicarea didactică în mediul online putem spune că descifrarea și interpretarea limbajului non-verbal este dificil de realizat.

Utilizarea îndelungată a interacțiunii online a dezvăluit numeroasele probleme întâmpinate de profesori și studenți. Clasele online sunt problematice, la anumite materii în care conținutul este abstract, există multe concepte care au nevoie de o interacțiune reală față în față pentru o înțelegere completă. Interacțiunea online este în detrimentul sănătății ochilor și al sănătății generale a corpului. Mai multe instrumente disponibile de predare-învățare online, precum Zoom, Google Meet, Facebook și YouTube, disponibile atât pentru profesori, cât și pentru studenți, au fost utilizate în funcție de necesități. Dezvoltarea unor abordări multimodale pentru a atinge obiectivele conținutului cursului pentru un rezultat mai bun al învățării poate fi o idee mai bună pentru a face față complexității educației online. (Li J et col 2020). Fără îndoială, asigurarea si disponibilitatea unor instrumente de comunicare fiabile, experiență academică digitală de înaltă calitate și promovarea prin învățare cu ajutorul tehnologiei pentru studenți sunt câteva dintre nevoile apărute. Rezultatele unor cercetări in această direcție, Sahu (2020) aususținut necesitatea serviciilor de consiliere adecvate furnizate de universitate pentru a menține sănătatea mintală a studenților pentru a-și depăși stresul. In perioada predării on line a cursurilor în detrimentul celor față în față, studiile afirmă că studenții s-au confruntat cu mai multe provocări, cum ar fi dezechilibrul socio-emoțional, adaptarea personală la activitățile de zi cu zi la domiciliu, povara financiară (UNESCO IESALC, 2020) și altele. Pentru a depăși efectele secundare adverse ale izolării, comunitatea academică implicată în procesul de predare se vede nevoită și trebuie să învețe să trăiască și să supraviețuiască cu situația actuală de transformare digitală pentru a elimina diferențele apărute în sistemul educațional.

Recepționarea mesajului în comunicarea online

Datorită progreselor tehnologice, studenții pot interacționa cu alți studenți din comunitățile online pentru a căuta informații sau pentru a discuta despre problemele apărute.(Aloni & Harrington, 2018). Pentru utilizatorul mediului online, există mai multe avantaje cum ar fi comunicarea deschisă, colaborarea de

susținere, schimbul de informații și conexiunea de idei (Garrison, 2007). S-a recunoscut că deși munca în echipă poate genera conflicte cognitive (Gaowei si colab 2020), acest lucru le poate permite tinerilor să rezolve probleme la un nivel mai avansat decât dacă ar lucra singuri la aceleași probleme. Din acest motiv, forumurile de discuții online au fost folosite pentru a sprijini învățarea studenților în diferite contexte educaționale .Un studiu realizat de Gaowei Chen, și colab (Sustaining online academic discussions: Identifying the characteristics of messages that receive responses Gaowei și colab. (2020) au emis dovezi că niveluri mai ridicate ale sentimentului de apartenență al autorilor online ar duce la niveluri mai ridicate de activități de interacține de cunoștințe.

Una dintre dimensiunile comunicării online - expresia emoțională - se referă la experiența afectivă provocată de mesajele unei discuții online. Expresia unei experiențe afective o regăsim ca fiind pozitivă, negativă sau neutră. (Gaowei și colab 2020). Studiile au arătat că într-o comunitate online unde sunt întrebări și răspunsuri, autorii care au primit feedback pozitiv au contribuit cu mai multe cunoștințe către comunitate.În acest caz, feedback-ul pozitiv a fost asociat unor sentimente pozitive ale receptorilor, care depuneau mai mult efort în a răspunde. Din perspectiva comportamentului (Gaowei și colab 2020), experiența afectivă pozitivă ar putea servi ca o întărire pozitivă pentru creșterea comportamentului post-răspuns care implica studentul în interacțiunea on line și studiu mai motivat pentru oferirea de feedback.

Mesajele care exprimă experiență afectivă pozitivă vor crește probabilitatea ca educatorii să poată încuraja studenții să exprime idei noi în discuțiile online. Indiferent dacă ideile sunt corecte sau incorecte, alți studenți se pot angaja în discuții, pentru a le confirma sau corecta. Astfel, studenții beneficiază de astfel de schimburi. Aceste mesaje cu întrebări pot sporit implicarea colegilor și au susținut discuții online.

Profesorul în condiții de ore față în față versus online

Profesorul în sala de clasă

Așa cum preciza Khalil Gibran "Profesorul cu adevărat înțelept nu te invită să intri în casa înțelepciunii sale, ci, mai curând, te călăuzește către pragul minții tale." Studenții chestionați au considerat că profesorul poate fi un adevărat educator doar dacă este implicat în rolurile de: formator, ghid, animator, părinte și evaluator preocupat de cultivarea atitudinilor superioare; toate aceste roluri se realizează prin dăruire și devotament față de profesia didactică. De asemenea a fost subliniat rolul provocărilor cognitive a studenților prin momente didactice de feed-back și prin întrebări cu caracter deschis care vizează depistarea unor lacune, probleme, situații – problemă;

Profesorul în mediul on-line

Profesorilor le este mai dificil să predea utilizând doar limbajului verbal în detrimentul celorlalte modalități de exprimare. Aceștia trebuie să conștientizeze valoarea interactivă a informațiilor vehiculate. De asemenea este necesar ca atunci când comunică informațiile acestea să fie sistematizate, totodată trebuie să recurgă la

sistematizarea rapidă a unui volum mare de informații (Allen și colab. 2020). Difuzarea eficientă a unor informații esențiale solicitate de participanții la actul didactic și individualizarea reală și completă a învățării adaptabilă la ritmul fiecărui strudent este greu de realizat atunci când comunicarea didactică are loc în online. Ca o posibilă soluție profesorii pot recurge la aplicarea unor exerciții suplimentare de stimulare a creativității studenților. Integrarea noilor tehnologii în comunicarea didactică implică și aspecte dependente de capacitatea de adaptare a profesorului la acest mod de predare. O parte din cadrele didactice au recurs la urmarea unor cursuri de pregătire pentru acest mod de derulare a activității didactice. Prin această metodă didactică de comunicare online i se conferă activității studentului un caracter recreativ și proactiv, cât timp acesta va fi implicat de către profesor în discuții. În raport cu informația vehiculată, unii profesori au costatat că valoarea formativă a cunoștințelor dobândite este diminuată deoarece studenții sunt distrași de la activitatea de curs/seminar dacă orele se derulează în online. Implicit comunicarea profesor-student are de suferit datorită unor factori precum: mediul ambiental în timpul activității de curs online, zgomotele din jur, prezența altor persoane care nu sunt colegi de an (familie, prieteni), implicarea în paralel cu ora de curs/seminar în alte activități (conducerea mașinii) etc.

Elevii și profesorii nu mai împărtășesc același spațiu fizic și au nevoie de noi instrumente, de un nou limbaj pentru a comunica (Baudrillard 1992).

Cea mai importantă abilitate de predare care trebuie dezvoltată este de a face experiența personalizată a învățării pentru studenți chiar și atunci când se întâmplă online, așa cum este povestită de unii dintre studenți. Lipsa posibilităților de interacțiune semnificativă, provocarea pentru predarea inovatoare și conduita academică a orelor sunt provocări semnificative raportate de profesori în activitatea didactică online.(Roberts et colab 2017). S-a observat imposibilitatea, incapabilitatea de a citi fața și starea de spirit a studenților și, prin urmare, dificil de schimbat tiparul de predare.În plus, lipsa motivației ca feedback imediat nu a fost posibilă în această fază de tranziție predare-învățare online percepută atât de profesori, cât și de studenți.

Tocmai din acest motiv o scurtă abordare a fenomenul abandonului este comună cursurilor universitare oferite face to face (Roberts și colab.2017) sau modul mixt, sau cu ajutorul platformelor de e-learning. În noul context al urgenței COVID-19, studenții au trăit momente de stres emoțional puternic, cu riscul de a genera o stare de frustrare și de a-i descuraja să studieze. Nu a fost vorba doar de utilizarea tehnologiilor în predare, ci de un proces real de adaptare la utilizarea exclusivă a tehnologiilor ca singură modalitate de predare. Ideile lui Rabardel despre instrumentare (Rabardel 2005) formează cadrul teoretic pentru experimentare fiind integrat in cadrul de cunoaștere a conținutului pedagogic tehnologic oferit face to face cu cu învățarea la distanță (Mishra și Koehler 2007). Conținutul didactic nu a fost modificat în mod substanțial, dar a fost

necesară revizuirea unor aspecte pedagogice și metodologice. Unele teorii despre motivație (Skinner 1935; Fredricks și colab.2004) au fost folosite pentru a analiza motivația studenților de a urma lecțiile la distanță, de a fi practic prezenți la ore (Shonfeld et Magen-Nagar 2020) și de a utiliza instrumentele didactice puse la dispoziție de profesori (Anthony și colab. 2020).

Pe de altă parte, nivelul de participare on line a fost mai mic decât experiențele anterioare din cauza unei scăderi a concentrării și a frustrării de a fi la online toată ziua pentru a urma cursurile și seminariile predate. Cu toate acestea situația la nivelul finalizării anului universitar în privința abandonului fost cuprinsă în valori acceptabile. Mai mult, în ceea ce privește realizarea competențelor, rezultatele obținute de studenți sunt comparabile cu anii anteriori (Capone și colab. 2021).

În literatură, există multe referințe la beneficiile utilizării tehnologiilor în predare. Unii autori se referă la rolul motivației și angajamentului (Kong et colab. 2003 ;), alții la creșterea participării (Li et colab. 2020), toate elementele fiind considerate importante pentru a încuraja un student în mediu de învățare online. Unii susțin că un nivel ridicat al acestor parametri poate stopa fenomenul abandonului (Hidalgo et Abril 2020 ;).

Motivația de a învăța poate fi definită ca o nevoie, un impuls susținut de așteptări, obiective și emoții.(Lepper 1988). Motivația intrinsecă înseamnă că studentul urmează un curs nou doar pentru plăcere, regăsind în sinele său recompense și motivații. Motivația extrinsecă înseamnă că activitatea de învățare se desfășoară pentru activități externe, cum ar fi primirea recunoașterii, un certificat, o notă bună sau evitarea unor situații negative, cum ar fi o mustrare. Motivația socială îl determină pe cursant să ia parte la activități doar pentru a întâlni oameni noi cu interese similare sau pentru a face activități cu un prieten, chiar dacă nu există niciun interes pentru activitatea în sine.(Lepper 1988).

Una dintre provocările prezente ale profesorului a fost adaptarea rapidă a planului de conținut didactic cu predarea complet la distanță. Pentru a motiva studenții, a încuraja participarea și implicarea, a le menține gradul de atenție , a le stimula curiozitatea epistemică, interesul, optimismul și pasiunea, a fost necesar să se reajusteze cunoștințele metodologice disciplinare și conținutul predării prin utilizarea unui platforma de învățare. Starea emoțională a studenților din anul universitar 2019/2020 a fost afectată de urgența provocată de pandemie. Acest lucru a afectat atât emoțiile de grup, cât și emoțiile cognitive și este în concordanță cu starea de frustrare, frică, uneori manifestată de studenți. Invățarea la distanță este excelentă ca metodă suplimentară și de sprijin, dar, pe de altă parte, este ineficientă ca metodă de predare complet la distanță. Motivația, participarea și implicarea sunt modificate de situația de urgență și de învățarea la distanță folosită (Shonfeld 2020).

Motivația a trecut de la intrinsec la extrinsec dat fiind constrângerea externă de a urma cursul online ca singura modalitate de a obține prezența. Participarea a scăzut deoarece starea

emoțională și dorința de socializare au fost afectate negativ . In schimb angajamentul individual a crescut ca urmare a utilizării masive a platformei de învățare adaptive și a tuturor instrumentelor tehnologice ca singurul mijloc de a urma cursul. (Shonfeld 2020).

Toate aceste aspecte acoperind nevoia studenților de a se simți parte a unei comunități. Prin integrarea cunoștințelor de conținut tehnologic, cunoștințe de conținut pedagogic la utilizarea unei platforme adaptative de e-learning, studenții au atins niveluri adecvate de competență. Pe de altă parte, după primele momente de descumpănire și incertitudine, studenții au încercat să reacționeze și să facă față acestei situații de urgență, datorită modului în care profesorii și-au regândit complet modul de predare, punând împreună cunoștințe de conținut tehnologic, cunoștințe de conținut pedagogic și cunoștințe tehnologice.

Cunoașterea pedagogică, învățarea la distanță, deja răspândite în ultimii ani, a căpătat o nouă semnificație în prezent, în acest moment special de pandemie fiind indispensabile pentru consolidarea rețelei de relații dintre profesori și studenți și între profesori. Această predare online s-a focusat pentru optimizarea conținuturilor didactice nu ca un scop în sine, ci vizând un proces de învățare eficient. Pentru a susține acest progres, metodologiile tipice mediului online au fost testate atât pentru dezvoltarea platformei, cât și pentru predare.

Învățarea la distanță a oferit posibilitatea de a regândi acțiunea educațională din punct de vedere al conținuturilor, metodologiilor și interacțiunilor elev-profesor. Pe viitor, unele aspecte pozitive ale învățării la distanță pot fi integrate cu predarea tradițională și îmbunătățesc o modalitate mixtă de acțiune didactică ca o învățare digitală integrată.

Asimilarea și armonizarea cu tehnologia

Dinamica continuă a planului științific și tehnologic determină necesitatea actualizării cunoștințelor și deprinderilor intelectuale și profesionale, astfel instituțiile de învățământ superior au responsabilitatea de a scoate pe piața muncii absolvenți calificați și competenți. Acesta este una din marile provocări ale sistemului educațional.

Mai ales în ultimii doi ani, datorită stării pandemice și a imposibilității derulării orelor față în față, instituțiile de învățământ și-au adaptat metodele didactice abordând variante noi noi care să conducă la formarea de aptitudini precum: documentarea, flexibilitatea, capacitatea de cooperare și responsabilizarea studenților.

Studenții au subliniat în eseurile redactate nevoia găsirii de către profesori a mijloacelor necesare pentru a stimula capacitatea de cooperare, autoinstruire și de a păstra un echilibrul stabil între individualism și capacitatea de socializare. Astfel comunicarea didactică online trebuie să pregătească individul pentru un nou stil de viață și de instruire prin învățarea continuă și prin învățare autodirijată.

Adaptarea proiectării didactice prin încercare-eroare, intuiție

Strategiile de predare-învățare folosite în online au potențialul de a sprijini și stimula procesele învățării active,

autonome, constructive și situaționale. Aceste strategii se pliază pe particularitățile celor ce învață. În acest sens, preocuparea proiectanților de soft-uri de învățare este îndreptată spre crearea unui mediu educativ care să favorizeze învățarea sub cele două aspecte: adaptativă (asimilare) și modificatoare (acomodare) (Tîrziman, 2007).

Concluzii

Pentru o comunicarea didactică online eficientă se impune stabilirea cât mai exactă a modului în care interactivitatea acțiunilor didactice, capacitatea de a oferi reprezentări multiple și dinamice ale fenomenelor și mai ales, interacțiune profesor-student și student-student pot fi cât mai bine valorificate. Experiența didactică a profesorului și capacitatea sa de a se adapta noului sunt aspecte importante în derularea activităților de curs și seminar în varianta online. De asemenea rolul profesorului nu trebuie diminuat în procesul de instruire, ci i se adaugă noi valențe, și posibilități de exprimare profesională. Studenții se pot implica activ în comunicarea didactică derulată online doar dacă în paralel nu desfășoară alte activități de rutină. Totodată pot să își stimuleze activitatea intelectuală și să își valorizeze aptitudinile și cunoștințele tehnice și de specialitate. Comunicarea didactică în mediul online are atât aspecte pozitive cât și negative. Dintre cele pozitive menționăm: posibilitatea de-a participa la ore din orice loc, accesul la învățare în condiții dificile, posibilitatea de studiu și lucru individual – blended learning, utilizarea unor informații prezentate astfele încât să stimuleze memoria auditivă și cea vizuală.

Pe de altă parte nu putem acoperi multe niveluri educaționale: relațional, învățarea prin cooperare, monitorizarea evaluării, individualizarea învățării-predării pentru fiecare student

Pentru viitor!

- Augusto Curry (2012), în ”Copii străluciți, elevi fascinanți” preciza:
- Suntem profesori?
- Mult mai mult!
- Suntem educatori? Mai mult de-atât!
- Suntem vânzători de visuri
- Pentru ca cel timid să îndrăznească, pentru ca cel agitat să se liniștească,
- Fără visuri suntem sclavi!
- Fără visuri ascultăm de ordine!
- Fie ca voi, dragi elevi, să fiți mari visători!

Bibliografie

Allen, J., Rowan, L. & Singh, P. (2020). Teaching and teacher education in the time of Covid-19, Asia-Pacific Journal of Teacher Education 48, 3.

Barrett, L.F.; Russell, J.A. (2015). (Eds.) The Psychological Construction of Emotion; Guilford Press: New York, NY, USA. [Google Scholar]

Brackett, M.A.; Rivers, S.E. & Salovey, P. (2011). Emotional intelligence: Implications for personal, social, academic, and workplace success. Soc. Personal. Psychol. Compass 2011, 5, 88–103. [Google Scholar] [CrossRef],

Baudrillard, J. (1992). Pataphysics of year 2000. Originally published in French as part of Jean Baudrillard, L'Illusion. de la fin: ou la greve des evenements, Galilee: Paris, 1992 (Charles Dudas, Trans.) York University, Canada

Capone, R., Adesso, M. G., Del Regno, F., Lombardi, L., & Tortoriello, F. S. (2021). Mathematical competencies: a case study on semiotic systems and argumentation in an Italian High School. International Journal of Mathematical Education in Science and Technology, 52(6), 896–911.

Curry, A. (2018). Copii străluciți, elevi fascinanți, Ed. For You, București.

Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. Review of Educational Research, 74(1), 59–109.

Gaowei, C., Chung K.L., &Hu, L. (2020). Sustaining online academic discussions: Identifying the characteristics of messages that receive responses - ScienceDirect 2020

Goleman, D. (2008). Inteligența emoțională, Editura "Curtea veche", București

Hidalgo, F. J. P., & Abril, C. A. H. (2020). MOOCs: Origins, Concept and Didactic Applications: A Systematic Review of the Literature (2012–2019) (pp. 1–27). Knowledge and Learning: Technology.

Hyypiä, M., Sointu, E., Hirsto, L., & Valtonen, T. (2019). Key components of learning environments in creating a positive flipped classroom course experience. International Journal of Learning, Teaching and Educational Research.

Information Technology and Teacher Education International Conference (pp. 2214–2226). Association for the Advancement of Computing in Education (AACE).

Istrate, O., & Velea, L.S. (2006). Student Voice Romania, British Council, București, online: http://www.tehne.ro/resurse/TEHNE_SVR_Raport_2006.pdf

Kong, Q. P., Wong, N. Y., & Lam, C. C. (2003). Student engagement in mathematics: Development of instrument and validation of construct. Mathematics Education Research Journal, 15(1), 4–21.

Li, J., Wong, S. C., Yang, X., & Bell, A. (2020). Using feedback to promote student participation in online learning programs: evidence from a quasi-experimental study. Educational Technology Research and Development, 68(1), 485–510.

Lepper, M. R. (1988). Motivational considerations in the study of instruction. Cognition and Instruction, 5(4), 289–309.

Whiting, J. (2012).Online Communication and Social Networking (United States: Reference Point Press, 17.

Mishra, P., & Koehler, M. J. (2007). Technological pedagogical content knowledge (TPCK): Confronting the wicked problems of teaching with technology. In Society for

Ndiyae, N. M., Chaabi, Y., Lekdioui, K., & Lishou, C. (2019). Recommending system for digital educational resources based on learning analysis. In Proceedings of the New Challenges in Data Sciences: Acts of the Second Conference of the Moroccan Classification Society (pp. 1-6).

Rajab, K. D. (2018). The effectiveness and potential of E-learning in war zones: An empirical comparison of face-to-

face and online education in Saudi Arabia. IEEE Access, 6, 6783-6794.

Roberts, L. D., Howell, J. A., & Seaman, K. (2017). Give me a customizable dashboard: Personalized learning analytics dashboards in higher education. Technical Knowledge Learning, 22, 317–333.

Rabardel, P., & Samurcay, R. (2001). From artifact to instrument-mediated learning. In: Symposium on New challenges to research on Learning (pp. 21–23).

Sahu Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID-19): Impact on education and mental health of students and academic staff Cureus, 12 (4) (2020), pp. 1-6, 10.7759/cureus.7541

Skinner, E., Furrer, C., Marchand, G., & Kindermann, T. (2008). Engagement and disaffection in the classroom: Part of a larger motivational dynamic? Journal of Educational Psychology, 100(4), 765.

Shonfeld, M., & Magen-Nagar, N. (2020). The impact of an online collaborative program on intrinsic motivation, satisfaction and attitudes towards technology. Technical Knowledge and Learning, 25, 297–313.

Tîrziman, E. (2007). Utilizarea noilor tehnologii ale informării și comunicării în mediul universitar: aspecte ale formării unei culturi informaționale. Universitatea din București

Thoits, P.A. The sociology of emotions. Ann. Rev. Soc. 1989, 15, 317–342. [Google Scholar] [CrossRef]

UNESCO IESALC (2020). UNESCO IESALC (2020). COVID-19 and higher education: Today and tomorrow. Impact analysis, policy responses and recommendations. Retrieved from http://www.iesalc.unesco.org/en/wp content/uploads/2020/04/COVID-19-EN-090420-2.pdf.

Valtonen, T., Leppänen, U., Hyypiä, M., Kokko, A., Manninen, J., Vartiainen, H., ... & Hirsto, L. (2020). Learning environments preferred by university students: a shift toward informal and flexible learning environments. Learning Environments Research, 1-18.

Whiting, J. (2012). Online Communication and Social Networking (United States: Reference Point Press, 2012), 17.

World Health Organization. (2005). Promoting Mental Health: Concepts, Emerging Evidence, Practice. In A Report of the World Health Organization, Department of Mental Health and Substance Abuse in Collaboration with the Victorian Health Promotion Foundation and the University of Melbourne; World Health Organization: Geneva, Switzerland.

[1..] Conferențiar univ. dr. . Director DPPD-Departamentul pentru Pregătitrea Personalului Didactic, USAMV Cluj-Napoca

Email: ioana.roman@usamvcluj.ro

[2] Lector. univ. dr. Departamentul pentru Pregătitrea Personalului Didactic, USAMV Cluj-Napoca

Email: mirela.faragau@usamvcluj.ro

[3] Lector. Asociat Dr. Departamentul pentru Pregătitrea Personalului Didactic, USAMV Cluj-Napoca

Email: sorina.darjan@usamvcluj.ro